

Rada vlády pro osoby se zdravotním postižením

zasedání dne 12.06.2025

Materiál k bodu jednání č. 9

Dávka státní sociální pomoci ve vztahu k pečujícím osobám a osobám invalidním ve třetím stupni

- Obsah:**
- I. Návrh usnesení
 - II. Podkladový materiál

Předkládá:

Alena Jančíková

členka RVOZP, ředitelka České asociace paraplegiků - CZEPA, z.s.

Mgr. Kristýna Mlejnková, Ph.D.

členka RVOZP, výkonná ředitelka Aliance pro individualizovanou podporu

Ing. Jitka Reineltová

členka RVOZP, ředitelka PARENT PROJECT, z. s.

I.

Návrh usnesení

Rady vlády pro osoby se zdravotním postižením

k bodu č. 9

Dávka státní sociální pomoci ve vztahu k pečujícím osobám a osobám invalidním ve třetím stupni

Rada vlády pro osoby se zdravotním postižením ž á d á Ministerstvo práce a sociálních věcí o bezodkladnou novelu zákona o dávce státní sociální pomoci, kde bude

- I. zohledněna v přístupu ke složce "pracovní bonus" (§ 40) osoba pečující o osobu se zdravotním postižením ve stupni III nebo IV závislosti a osoba invalidní ve třetím stupni;
- II. zmírnění pravidel pro vyloučení z nároku na dávku (§ 17) za majetek (odst. 1-3) a souhrn peněžních prostředků (odst.4-5) osobám, které doloží, že pečují o člena domácnosti ve stupni III nebo IV závislosti a osobám invalidním ve třetím stupni.

Rada vlády pro osoby se zdravotním postižením
zasedání dne 12. 6. 2025

Materiál k bodu jednání č. 9

**Dávka státní sociální pomoci
ve vztahu k pečujícím osobám a osobám invalidním ve třetím stupni**

PŘEDKLÁDÁ:

Alena Jančíková, členka RVOZP, ředitelka České asociace paraplegiků - CZEPA, z.s.

Mgr. Kristýna Mlejnková, Ph.D., členka RVOZP, výkonná ředitelka Aliance pro individualizovanou podporu

Ing. Jitka Reineltová, členka RVOZP, ředitelka PARENT PROJECT, z.s.

NÁVRH USNESENÍ:

Rada vlády pro osoby se zdravotním postižením

žádá MPSV o bezodkladnou novelu zákona o Dávce státní sociální pomoci, kde bude

- zohledněna v přístupu ke složce "pracovní bonus" (§40) osoba pečující o osobu se zdravotním postižením ve stupni III nebo IV závislosti a osoba invalidní ve III. stupni.
- zmírnění pravidel pro vyloučení z nároku na dávku (§17) za majetek (odst. 1-3) a souhrn peněžních prostředků (odst.4-5) osobám, které doloží, že pečují o člena domácnosti ve stupni III nebo IV závislosti a osobám invalidním ve III. stupni

DŮVODOVÁ ZPRÁVA

Dne 16. 5. 2025 podepsal prezident ČR schválený zákon o dávce státní sociální pomoci. Ačkoliv zákon prošel běžným legislativním procesem a byly vzneseny relevantní připomínky, zákon byl předložen a schválen ve znění, které **vykazuje nerovné podmínky pro rodiny se zdravotně postiženým členem**. Problematika se týká zejména neuznání péče významného rozsahu a invalidity III. stupně na roveň příjmu zohledňovaného pro čerpání pracovního bonusu (§40). Cílem dávky je motivovat rodiny ke zlepšení situace vlastní prací, což z objektivních důvodů v pečujících rodinách s osobou s uznanou invaliditou není možné; dávka by tyto specifické situace měla zohledňovat.

Výchozí stav

Péče o osobu s těžkým zdravotním postižením ve III. nebo IV. stupni závislosti, zejména u progresivních onemocnění s potřebou ošetrovatelských úkonů či nezbytného dohledu v průběhu celého dne, často zcela znemožňuje pečující osobě výkon zaměstnání. Stejně tak osoby, jejichž pracovní potenciál poklesl o 70% (invalidní ve stupni III.), mají při zdravotním postižení výrazně sníženou možnost zlepšit svou situaci pracovní činností.

Příjmy těchto domácností tvoří obvykle:

- invalidní důchod pečované osoby,
- příspěvek na péči pečované osoby,
- případně přídatky na děti.

Tyto příjmy nepokrývají reálné náklady, které jsou dlouhodobě zvýšené nejen kvůli zdravotnímu stavu člena rodiny (bezbariérové úpravy, doplatky na kompenzační pomůcky a léky, ošetřování, terapie, rehabilitace), ale i kvůli nárokům péče o malé děti.

Pečující rodiny často dlouhodobě žijí ze svých majetků, které nashromáždily před sociální změnou.

Majetek a úspory z doby pracovního života jsou to jediné, z čeho tyto rodiny mohou financovat živobytí a všechny mimořádné výdaje; což zásadně umožňuje péči v domácím prostředí poskytovat.

Pečující osoba, i když je na Úřadu práce prostřednictvím řízení o příspěvku na péči evidována jako osoba pečující, je často vedena jako „neaktivní“, protože nemůže pracovat. I když tato péče plně nahrazuje formální sociální službu, není zohledněna v systému motivací a bonusů, které zákon o dávce státní sociální pomoci navrhuje. Péče rodinného příslušníka o osobu se zdravotním postižením s přiznaným příspěvkem na péči ve stupni III. a IV. je srovnatelná s plným pracovním úvazkem pečovatelek či zdravotních sester.

Identifikované problémy

- Sociální nespravedlnost – pečující je považován za neaktivního, ačkoliv vykonává náročnou péči.
- Chybějící pracovní bonus – systém neumožňuje uznat péči jako příjem zohledňovaný pro pracovní bonus, a tím nezvyšuje podporu v dávce. Taktéž člověk s uznanou invaliditou III. stupně často ze zdravotních důvodů nemá žádnou jinou možnost, jak si svůj příjem zvýšit – nemůže nastoupit do zaměstnání, aby si zvýšil svůj příjem – nemá možnost dosáhnout na pracovní bonus.
- Dávka státní sociální pomoci diskriminuje pečující rodiny (testování majetku pro nárok na sociální podporu a neuznání péče jako příjem zohledňovaný pro pracovní bonus) vůči institucionální sociální a zdravotní péči, kdy se majetek nepečujících rodin netestuje a stát tuto institucionální péči o osoby se zdravotním znevýhodněním výrazně financuje.
- Ekonomicky ohrožené pečující rodiny a rodiny s invalidním členem mají nižší podporu v rámci dávky státní sociální podpory. Výhoda „nepečovat“ zvyšuje tlak na umístění člena rodiny se zdravotním postižením do institucionální péče.

- Zvýšené riziko chudoby pečujících rodin – především u domácností s více dětmi, kde není prostor pro návrat do práce.
- Dávka státní sociální pomoci nijak nepomáhá dětem, jejichž rodič vážně onemocněl (či je v paliativním stavu), rodina přišla o jeho příjem z ekonomické činnosti, případně přišla i o další příjem, kdy druhý rodič se stává pečující osobou (osoby pečující ani osoby invalidní nemají příjem uznatelný pro přiznání nároku na pracovní bonus).
- Není možné, aby děti vážně nemocných rodičů dostaly pomoc od státu až tehdy, kdy rodič zemře (sirotčí důchod) a nikoliv v rámci státní sociální pomoci.

Návrh řešení

- **Umožnit čerpat pracovní bonus - vytvořit v zákoně v § 40 odst. 2 ustanovení o osobách ve zvláštním postavení, které nemohou být pracovně aktivní.**

Za osobu ve zvláštním postavení se považuje osoba, která

- a) poskytuje péči osobě závislé na péči jiné fyzické osoby, jedná-li se o dítě do 10 let věku,
- b) poskytuje péči osobě závislé na péči jiné fyzické osoby ve III. a IV. stupni závislosti,
- c) je osobou invalidní ve stupni III.

Výše pracovního bonusu u osoby ve zvláštním postavení činí 40% částky minimální mzdy za kalendářní čtvrtletí, které předcházelo období, za které se nárok na pracovní bonus vypočítává.

- **Uznat jako pracovní aktivitu** péči hlavní pečující osoby o osobu s příspěvkem na péči ve stupni III a IV a uznání invalidity III. stupně (úprava § 14)
- **Zmírnit pravidla vyloučení z nároku na dávku za majetek a souhrn peněžních prostředků** pro rodiny, kde osoba doloží, že pečuje o člena domácnosti ve stupni III nebo IV závislosti, s ohledem na specifické postavení pečujících osob a dopady dlouhodobé péče na jejich socioekonomickou situaci; a osoby invalidní ve stupni III. (úprava § 17)
- **Přiznat pečujícím rodinám s dětmi**, kde jeden dospělý pečuje o druhou osobu se zdravotním postižením a příspěvkem na péči III. a IV. stupně, a v rodině není další dospělá ekonomicky činná osoba, **vyšší bonus na dítě**, aby děti v pečujících rodinách nebyly trestány za situaci, kterou nemohou ovlivnit, i když je rodinná péče společensky velmi přínosná (úprava § 39, odst. 2, písm. c)
- **Zohlednit složení domácnosti** – zejména přítomnost nezaopatřených dětí a multigenerační modely domácností. Uchopit celou dávku státní sociální pomoci nejen jako příležitost "odstříhnout nepracující osoby od dávek", ale jako příležitost pomoci osobám s vážným zdravotním postižením, jejich pečujícím a zdravým dětem v těchto rodinách, kteří se ne vlastním přičiněním ocitají v chudobě. Tento rozměr a funkce dávky zcela chybí!

Předpokládané přínosy

- Společenské uznání osob, které dlouhodobě poskytují každodenní péči osobám s příspěvkem na péči ve stupni III nebo IV závislosti, vykonávají činnost s vysokou společenskou hodnotou a nenahraditelným přínosem pro veřejné rozpočty.
- Uznání a stabilizace ekonomického postavení pečujících rodin.
- Snížení propadu do chudoby u domácností s více dětmi a těžce nemocným členem.
- Posílení motivace pečovat v domácím prostředí – navzdory současnému nedocenení rodinné péče a vykořisťování rodinných pečujících.
- Posílení péče doma, která odlehčuje přetíženým sociálním službám a zdravotnickým zařízením.
- Udržitelnost podmínek pro rodinnou péči v domácím prostředí; prevence zhoršení dostupnosti dávky státní sociální pomoci pro pečující rodiny s členem se

zdravotním postižením; prevence žádostí těchto rodin o předání OZP člena do institucionální péče.

- Pomoc s naplňováním Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením, která garantuje právo na nezávislý život a neoddělování rodičů od jejich dětí kvůli zdravotnímu postižení.
- Bude-li pečujícím rodinám poskytnuta sociální podpora, někteří pečující po ukončení péče potenciálně zůstanou v oboru sociálních služeb, což jej personálně posílí.

CITACE SCHVÁLENÉHO ZNĚNÍ ZÁKONA

Zákon v době podání podnětu nebyl ve Sbírce zákonů uveřejněn - dne 16. 5. 2025 jej podepsal prezident.

Znění projednání v Senátu jako ST 85 k dispozici na

odkazu <https://www.senat.cz/xqw/webdav/pssenat/original/115320/96767>

Uvádíme problematické pasáže, vztahující se k výše uvedeným podnětům:

§ 7

Zranitelná osoba

(1) Zranitelnou osobou se pro účely tohoto zákona rozumí

a) osoba starší 68 let,

b) poživatel starobního důchodu,

c) osoba invalidní ve druhém nebo třetím stupni,

d) osoba pobírající peněžitou pomoc v mateřství nebo nemocenské poskytované v souvislosti s porodem,

e) rodič pečující o dítě mladší 4 let věku nebo osamělý rodič pečující o dítě mladší 7 let věku,

f) osoba osobně pečující o dítě ve věku do 10 let závislé na pomoci jiné osoby ve stupni I nebo osoba osobně pečující o osobu závislou na pomoci jiné osoby ve stupni II nebo vyšším, a to pokud v žádosti o příspěvek na péči byla uvedena nebo po přiznání příspěvku na péči příslušnému orgánu ohlášena jako osoba poskytující pomoc,

g) poživatel příspěvku na péči ve stupni II nebo vyšším,

h) nezaopatřené dítě, nebo

i) pozůstalý manžel nebo partner, a to po dobu 12 kalendářních měsíců od měsíce následujícího po měsíci, kdy jeho manžel nebo partner zemřel.

(2) Za zranitelnou osobu může být z důvodu péče o děti v rámci jedné domácnosti považován jen jeden z rodičů.

(3) Je-li pečujících osob podle odstavce 1 písm. f) o tutéž osobu více, lze za zranitelnou osobu považovat z tohoto důvodu pouze jednu pečující osobu, a to tu, která je určena jejich písemnou dohodou. Nedohodnou-li se, nelze za zranitelnou osobu z tohoto důvodu považovat žádnou z nich.

§ 14

Pracovní aktivita

(1) Člen domácnosti je pracovně aktivním, pokud je

a) v základním pracovněprávním vztahu, služebním poměru nebo jiném obdobném vztahu alespoň v rozsahu 30 hodin měsíčně,

b) osobou samostatně výdělečně činnou podle zákona o důchodovém pojištění,

c) osobou s nárokem na odměnu pěstouna, osobou pečující o nezletilé nezaopatřené dítě poskytující nezprostředkovanou pěstounskou péči nebo osobou, která má dítě svěřeno do péče podle § 953 občanského zákoníku, pokud má toto dítě nárok na příspěvek na úhradu potřeb dítěte podle zákona o sociálně-právní ochraně dětí, a to nejdéle po dobu 2 let od prvního dne kalendářního měsíce, za který poprvé náležel příspěvek na úhradu potřeb dítěte; podmínka nároku na příspěvek na úhradu potřeb dítěte se považuje za splněnou po dobu, po kterou tento příspěvek nenáleží z důvodu souběhu s důchodem nebo výživným stanoveným soudem.

(2) Člen domácnosti se považuje pro účely tohoto zákona za pracovně aktivního, pokud je

a) veden v evidenci uchazečů o zaměstnání podle zákona o zaměstnanosti (dále jen „uchazeč o zaměstnání“), nebo

b) uznán dočasně práce neschopným nebo z důvodu nemoci nebo úrazu není schopen vykonávat pracovní aktivitu podle § 52, s výjimkou člena domácnosti, který je vyřazen z evidence uchazečů o zaměstnání z důvodu nesplnění oznamovací povinnosti nebo povinnosti doložit skutečnosti podle § 27 odst. 3 zákona o zaměstnanosti nebo z důvodu neplnění povinnosti uchazeče o zaměstnání dodržovat režim dočasné neschopnosti uchazeče o zaměstnání plnit povinnosti uchazeče o zaměstnání z důvodu nemoci nebo úrazu, nebo člena domácnosti, který neplní povinnost podle § 53 odst. 3.

§ 17

Vyloučení členů domácnosti z nároku na dávku

(1) Členové domácnosti nemají nárok na dávku, pokud některý člen nebo členové domácnosti mají nebo v období 12 měsíců přede dnem podání žádosti o dávku některý člen nebo členové domácnosti měli ve vlastnictví nebo podílovém spoluvlastnictví celou stavbu pro bydlení nebo pozemek, jehož je stavba pro bydlení součástí. Za stavbu pro bydlení se pro účely tohoto zákona považuje i jednotka, jejíž součástí je byt, nebo stavba pro rodinnou rekreaci. Ke stavbám pro bydlení, ke kterým vlastnické právo členovi nebo členům domácnosti zaniklo v období 12 měsíců přede dnem podání žádosti z důvodu exekuce, se nepřihlíží.

(2) Pro účely nároku na dávku se podle odstavce 1 nepřihlíží k jedné stavbě pro bydlení, kterou členové domácnosti užívají ke svému bydlení. Pro účely nároku na dávku se podle odstavce 1 dále nepřihlíží k jedné stavbě pro bydlení, kterou členové domácnosti neužívají ke svému bydlení, a to po dobu 3 let ode dne, ve kterém došlo k prvnímu podání žádosti o dávku, nebo od nabytí této stavby do vlastnictví nebo podílového spoluvlastnictví v průběhu poskytování dávky nebo od kalendářního měsíce zahrnutí nového člena do domácnosti pro účely nároku na dávku, který uvedenou nemovitou věc vlastní.

(3) Členové domácnosti nemají nárok na dávku, pokud jsou vlastníky nebo spoluvlastníky více než jednoho osobního automobilu na každého zletilého člena domácnosti.

(4) Členové domácnosti nemají nárok na dávku, pokud souhrn všech peněžních prostředků ve vlastnictví všech členů domácnosti přesahuje

- a) 200 000 Kč u jednočlenné domácnosti,
- b) 250 000 Kč u dvoučlenné domácnosti,
- c) 300 000 Kč u tříčlenné domácnosti,
- d) 350 000 Kč u čtyřčlenné domácnosti, nebo
- e) 400 000 Kč u pětičlenné nebo vícečlenné domácnosti.

(5) Za peněžní prostředky ve vlastnictví členů domácnosti se pro účely tohoto zákona považují i peněžní prostředky evidované na jejich účtech u bank, zahraničních bank, spořitelních a úvěrních družstev, institucí elektronických peněz, zahraničních institucí elektronických peněz, vydavatelů elektronických peněz malého rozsahu, platebních institucí, zahraničních platebních institucí a poskytovatelů platebních služeb malého rozsahu (dále jen „banka a jiná obdobná instituce“).

(6) Za peněžní prostředky se pro účely tohoto zákona nepovažují a) peněžní prostředky na daňově podporovaných produktech spoření na stáří a daňově podporovaném pojištění dlouhodobé péče, b) peněžní prostředky na produktech stavebního spoření se státním příspěvkem,

c) peněžní prostředky získané z prostředků fundace, a d) peněžní prostředky z veřejných sbírek podle zákona o veřejných sbírkách.

Pracovní bonus

§ 40

Pracovní bonus

(1) Pracovní bonus je součástí dávky, pokud má alespoň jeden z členů domácnosti příjem zohledňovaný pro pracovní bonus, a alespoň jedna z ostatních částek dávky pro tuto domácnost je vyšší než 0 Kč.

(2) Příjmem zohledňovaným pro pracovní bonus je část rozhodného příjmu domácnosti za rozhodné období, která je součtem příjmu

- a) ze závislé činnosti podle § 4 odst. 1 písm. a) bodu 1,
- b) ze samostatné výdělečné činnosti podle § 5 odst. 1 věty první a § 5 odst. 4,
- c) z dávek nemocenského pojištění, pokud nárok na ně trval v rozhodném období celý kalendářní měsíc,
- d) z odměny pěstouna podle zákona o sociálně-právní ochraně dětí, pokud nárok na ni trval v rozhodném období celý kalendářní měsíc,
- e) z příjmů ze zahraničí obdobných příjmům uvedeným v písmenech a) až c), a
- f) z rodičovského příspěvku, který navazuje na pobírání peněžité pomoci v mateřství.